EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 17.12.2025
COM(2025) 770 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Innovatsioonifondi rakendamise kohta 2024. aastal

Sisukord

1. Projektiportfelli panus ELi kliimaneutraalsuse eesmärkide saavutamisse 2

2. 2024. aasta rakendamise vahe-eesmärgid 4
2.1. Projektikonkursid 4
2.1.1. IF23 NZT projektikonkursi tulemused 4
2.1.2. IF24 projektikonkursside käivitamine 8
2.2. Võistupakkumised 9
2.2.1. IF23 võistupakkumise tulemused 9
2.2.2. IF24 võistupakkumise käivitamine 10
2.2.3. Võistupakkumised kui teenus 10
2.3. Seosed teiste kavadega 11
2.3.1. Euroopa Investeerimispank (EIP) 11
2.3.2. Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm (STEP) 11

3. Innovatsioonifondi portfelli seis 2024. aastal 12
3.1. Ülevaade projektikonkursside tulemustest 12
3.2. Projektide valmidusaste, rakendamise seis ja probleemid 12
3.3. Portfell sektorite kaupa 13
3.4. Geograafiline tasakaal 16
3.5. Kasvuhoonegaaside heite ärahoidmine 19

4. Teavitamine ja nähtavuse suurendamine 19
4.1. Riiklike kontaktpunktide võrgustik 19
4.2. Innovatsioonifondi eksperdirühm ja sidusrühmade kaasamine 20
4.3. Teadmiste jagamine 20
4.4. Edulood 20

5. Kokkuvõte 21

ELi HKSi direktiivi artikli 10a lõike 8 kohaselt peab Euroopa Komisjon igal aastal esitama kliimamuutuste komiteele aruande innovatsioonifondi (edaspidi „fond“) rakendamise kohta. Fondi eesmärk on tuua kogu Euroopa Majanduspiirkonnas (EMP) turule lahendused ELi heitkogustega kauplemise süsteemiga (ELi HKS) hõlmatud sektorite süsinikuheite vähendamiseks. See rahastamisvahend toetab innovaatiliste tehnoloogialahenduste kasutuselevõttu ja juhtprojekte, millel on potentsiaal oluliselt vähendada kasvuhoonegaaside heidet ja mis tutvustavad „puhta tööstuse“ ärimudeleid. Fond kavandati Euroopa rohelise kokkuleppe raames ja kooskõlas Pariisi kokkuleppe eesmärkidega, et toetada Euroopa üleminekut kliimaneutraalsusele ja tugevdada samal ajal Euroopa konkurentsivõimet.

Fond toetab projekte kindlasummaliste toetuste (tavapärased toetused) ja ühikupõhiste toetuste (võistupakkumised) kaudu.

Käesolevas aruandes kirjeldatakse projektidele eraldatud rahaliste vahendite jaotust sektorite ja abikõlblike riikide kaupa ning analüüsitakse nende panust ELi poliitikaeesmärkide saavutamisse, käsitledes fondi rakendamist ajavahemikul 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini 2024.

1. PROJEKTIPORTFELLI PANUS ELI KLIIMANEUTRAALSUSE EESMÄRKIDE SAAVUTAMISSE

Roheleppe tööstuskava eesmärk on suurendada Euroopa nullnetotööstuse konkurentsivõimet, eelkõige kohaldades nullnetotööstuse määrust, milles on sätestatud nullnetotööstuse tootmisvõimsuse eesmärgid ja millega kiirendatakse sellise tootmisvõimsuse kasutuselevõttu. Fond toetab neid poliitikameetmeid otseselt puhta tehnoloogia tootmise eriteema kaudu, mille eelarve oli tavapäraste toetuste andmiseks korraldatud fondi 2023. aasta nullnetotehnoloogia projektikonkursi (IF23 NZT projektikonkurss) raames 1,4 miljardit eurot. Selle tulemusena on fond toetanud mitmesuguseid projekte,[1] mille eesmärk on edendada kliimaneutraalsusele ülemineku seisukohalt olulise tehnoloogia tootmist. IF23 NZT projektikonkursil on välja valitud kokku 25 uut puhta tehnoloogia tootmise projekti lisaks 15 olemasolevale projektile, mis keskenduvad energia salvestamise, taastuvenergia ja energiamahukate tööstusharude võtmekomponentide tootmisrajatiste arendamisele, ehitamisele ja käitamisele.

(i) Sellega on fondi kogutoetus ELi nullnetotehnoloogia tootmisele[2] kokku 2,4 miljardit eurot. Nende projektide eesmärk on saavutada fotoelektriliste seadmete tootmisvõimsus 8,1 GW aastas ja elektrolüüserite tootmisvõimsus 11,6 GW aastas.

(ii) Alates 2020. aastast on tööstusliku süsinikumajanduse toetamiseks algatatud kokku 41 innovatsiooniprojekti ja eraldatud innovatsioonifondist üle 5 miljardi euro. See hõlmab kuni 18,6 miljonit tonni CO_2 kogumisvõimekust aastas süsiniku kogumiseks ja säilitamiseks (mis võib katta 37 % nullnetotööstuse määruse kohasest CO_2 sisestusvõimekuse eesmärgist) ja kuni 11,7 miljonit tonni CO_2 sisestusvõimekust aastas (23 % nullnetotööstuse määruse kohasest CO_2 sisestusvõimekuse eesmärgist).

Fond suurendab ka taastuvate energiaallikate osakaalu elektrienergia allikate jaotuses ja parandab energiajulgeolekut, toetades sihipärast tehnoloogia kasutuselevõttu, nagu on kavandatud muudetud taastuvenergia direktiivis, Euroopa tuuleenergia tegevuskavas ja strateegias „ELis merel taastuvenergia tootmisele seatud eesmärkide saavutamine“. Koos IF23 projektikonkursil välja valitud projektidega toetab innovatsioonifond 11 tuuleenergiaprojekti või tuuleenergia tootmise

[1] IF23 raames toetatud projektid on lisatud 2024. aasta aruandesse, kuigi nende toetuslepingud allkirjastati 2025. aasta alguses.

[2] Projektid innovatsioonifondi sektorites, mis toodavad komponente taastuvenergia, energia salvestamise või energiamahuka tööstusharu jaoks.

projekti (375 miljonit eurot toetustena), 14 päikeseenergiaprojekti ja päikeseenergia tootmise projekti (607 miljonit eurot), viit hüdro- ja ookeaniprojekti (118 miljonit eurot) ning ühte geotermilist projekti (92 miljonit eurot).

Kavas „REPowerEU“ on kliimaneutraalse valikuna sektorites, kus süsinikuheite vähendamine on keeruline, toodud esile taastuvenergia abil toodetud vesinikku ehk muud kui bioloogilise päritoluga rohevesinikku[3]. Fond toetab taastuvallikatest toodetud vesinikul põhineva innovaatilise tehnoloogia tutvustamist ja tal on seega ELi vesinikustrateegia elluviimisel oluline roll. IF23 projektikonkursi väljakuulutatud ja olemasolevate tulemuste põhjal eraldatakse rahalisi vahendeid 27 projektile, mille tootmisvõimsus on üle 750 kilotonni muud kui bioloogilise päritoluga rohevesinikku ja vähese süsinikuheitega vesinikku aastas.

Energia salvestamine on oluline nii liikuvuse sektoris kui ka elektrivarustuse tasakaalustamiseks jaotusvõrgu tasandil. Innovatsioonifond on eraldanud 752 miljonit eurot 13 projektile, mis käsitlevad liikuvust ning energia päevasisest ja pikaajalist salvestamist. Need hõlmavad soojusenergia salvestamist graniiti, kaugküttesüsteemide jaoks mõeldud maa-aluseid soojusenergia salvesteid, kogu jaotusvõrku hõlmavaid akupõhiseid energiasalvestussüsteeme ja pumphüdrosalvestust.

Kooskõlas määrustega, mis käsitlevad algatust „ReFuelEU Aviation“ ja algatust „FuelEU Maritime“, toetab fond ka alternatiivkütuste väljatöötamist:

(i) 1,6 miljardit eurot kütuseprojektidele, sealhulgas 612 miljonit eurot üksnes transpordisektori jaoks toodetud kütusele. Nende hulka kuuluvad 14 vesinikuprojekti (522 miljonit eurot), viis e-metanooli projekti (273 miljonit eurot), kolm ammoniaagiprojekti (530 miljonit eurot), kaks kestliku lennukikütuse projekti (206 miljonit eurot), kaks e-metaani projekti (87 miljonit eurot) ja üks bioloogilise veeldatud maagaasi projekt (4 miljonit eurot);

(ii) kaheksa liikuvusele keskenduva projekti eesmärk on hoida ära 27 miljonit CO_2 ekvivalenttonni heitkoguseid. Nende hulka kuuluvad kuus merendussektori projekti, mis saavad eritoetust 211 miljonit eurot, ning 95 miljonit eurot elektrilennuki rahastamiseks.

Fondi projektidel on märkimisväärne potentsiaal aidata saavutada Euroopa kliimamääruse eesmärk vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid kümne aasta jooksul 963 miljoni CO_2 ekvivalenttonni võrra[4]. Võttes arvesse kasutatavate tehnoloogialahenduste suurt korratavuse potentsiaali, aitab see oluliselt kaasa Euroopa muutmisele 2050. aastaks maailma esimeseks kliimaneutraalseks kontinendiks.

2024. aasta lõpuks oli innovatsioonifond allkirjastanud toetuslepingu või valinud välja 199 projekti 26 riigis, eraldades toetuseks kokku 11,2 miljardit eurot.

Järgnevas tabelis on esitatud ülevaade nendest projektidest kategooriate kaupa.

	IF23 projektikonkursil välja valitud		Olemasolev portfell		Kombineeritud	
	Arv	**Rahastamine**	**Arv**	**Rahastamine**	**Arv**	**Rahastamine**
Süsiniku kogumine ja maapõues säilitamine	8	936 160 409 eurot	12	1 987 720 372 eurot	20	2 923 880 781 eurot
Energiamahukad tööstusharud	39	1 831 432 232 eurot	61	3 278 349 963 eurot	100	5 109 782 195 eurot
Energia salvestamine	12	1 099 273 509 eurot	16	374 380 998 eurot	28	1 473 654 507 eurot

[3] Muu kui bioloogilise päritoluga taastuvkütus.

[4] Sealhulgas IF23 projektikonkursil välja valitud projektid.

Taastuvenergia salvestamine	18	524 228 263 eurot	25	799 278 346 eurot	43	1 323 506 609 eurot
Liikuvus	8	377 956 916 eurot	0	–	8	377 956 916 eurot
Kokku	**85**	**4 769 051 328 eurot**	**114**	**6 439 729 680 eurot**	**199**	**11 208 781 008 eurot**

2. 2024. AASTA RAKENDAMISE VAHE-EESMÄRGID

2.1. Projektikonkursid

2.1.1. IF23 NZT projektikonkursi tulemused

12. aprillil 2024 teatas kliimameetmete peadirektoraat, et innovatsioonifondi 2023. aasta nullnetotehnoloogia projektikonkursile (IF23 NZT projektikonkurss) on esitatud 337 projektitaotlust 27 riigist[5]. Projektitaotluste esitamise perioodil oli avatud infotelefon, mis vastas taotlejate esitatud 1 106 küsimusele.

Projektitaotlustega, mille eesmärk on vähendada kasvuhoonegaaside heidet esimese kümne tegevusaasta jooksul ligi 1,4 miljardi CO_2 ekvivalenttonni võrra, taotleti toetust kokku 24,6 miljardi euro ulatuses (üle kuue korra rohkem kui olemasolev eelarve). IF23 projektikonkursil osalemise enneolematu tase kinnitab fondi olulist rolli Euroopa puhta tehnoloogia eestvedajate toetamisel ja ELi tootmisvõimsuse suurendamisel nullnetotehnoloogia valdkonnas.

Toetuskõlblike **teemade** kohta esitatud projektitaotluste arv on erinev:

(i) 137 üldise suuremahulise projekti taotlust,
(ii) 56 puhta tehnoloogia tootmise projekti taotlust,
(iii) 51 üldise keskmise suurusega ja katseprojekti taotlust,
(iv) 42 üldise väikesemahulise projekti taotlust.

Puhta tehnoloogia tootmise valdkonnas käsitles enamik projektitaotlusi vesiniku tootmiseks vajalike komponentide tootmist. Ülejäänud käsitlesid akude väärtusahelat ja taastuvenergiat (päikese- ja tuuleenergia ning soojuspumbad).

Liikuvuse[6] kategoorias (10 % saadud projektitaotlustest) oli üle 70 % projektitaotlustest seotud merendussektoriga.

23. oktoobril 2024, hindamismenetluse lõpus, teatas kliimameetmete peadirektoraat, et investeerib ligi 4,8 miljardit eurot heitkogustega kauplemise tuludest 85 projekti, mis valiti välja 18 riigist[7]. Need projektid peaksid käivituma enne 2030. aastat ja võivad vähendada kasvuhoonegaaside heidet esimese kümne tegevusaasta jooksul ligikaudu 476 miljoni CO_2 ekvivalenttonni võrra.

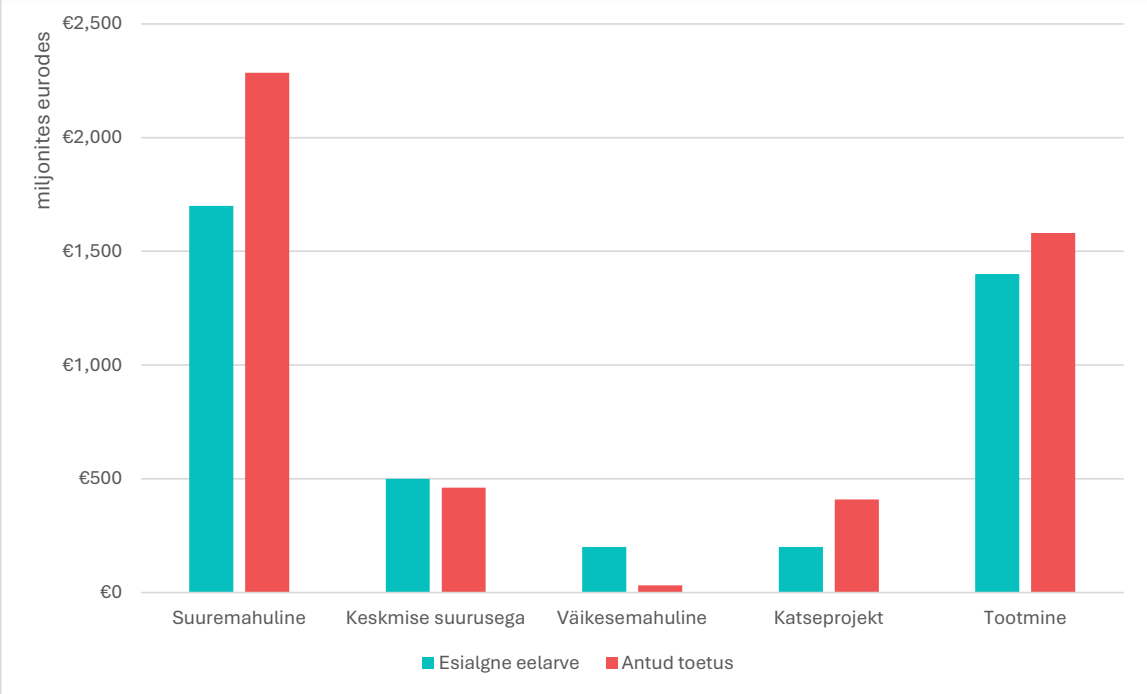
Toetuskõlblikes **kategooriates** välja valitud projektide arv oli erinev:

(i) 47 energiamahukate tööstusharude projekti, sealhulgas süsiniku kogumine, kasutamine ja säilitamine (saadud 204 projektiettepanekust),

[5] IF23 projektikonkurss kuulutati välja 23. novembril 2023 ja selle eelarve oli 4 miljardit eurot, sealhulgas 1,4 miljardit eurot spetsiaalselt puhta tehnoloogia tootmise projektidele.
[6] See uus kategooria lisati vastavalt ELi HKS direktiivi 2023. aasta muudatusele.
[7] Nüüd ka Eesti ja Slovakkia. Väljavalitud projektide arv võib pärast toetuslepingu sõlmimist muutuda.

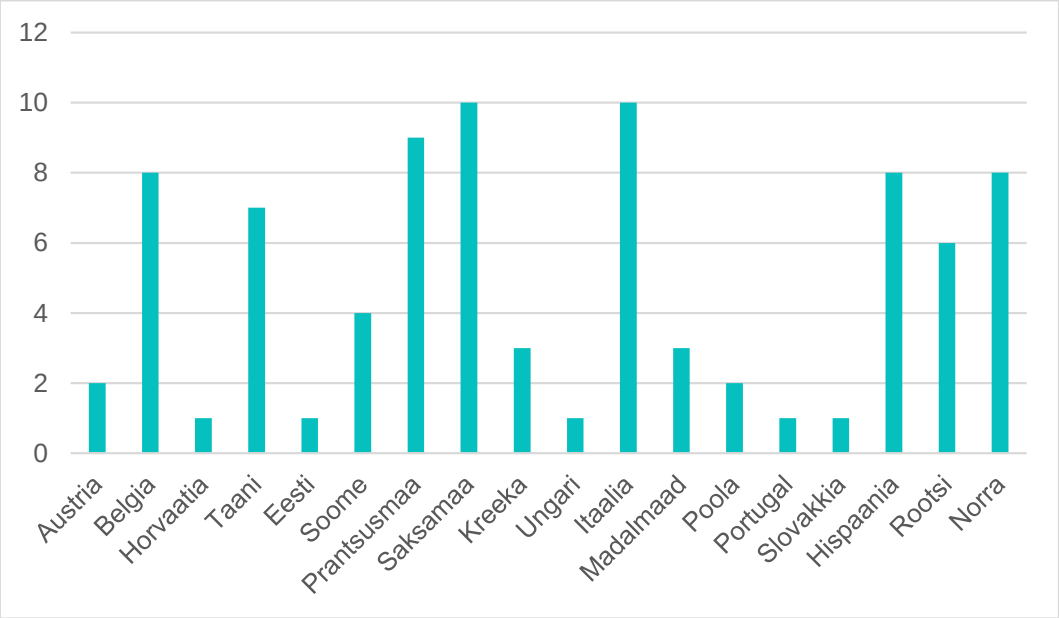
(ii) 18 taastuvenergia projekti (65st),
(iii) 12 energia salvestamise projekti (35st),
(iv) 8 liikuvuse projekti, sealhulgas mere-, õhu- ja maanteetransport (34st).

Esmakordselt said kõik hindamise edukalt läbinud 149 projekti STEPi märgise – ELi uue kvaliteedimärgise, mille saavad kvaliteetsed projektid, mis aitavad kaasa Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi (STEP) eesmärkide saavutamisele. Lisaks 85-le rahastamiseks eelvalitud projektile said märgise ka 64 projekti, mis ületasid kõik hindamiskünnised, kuid mida rahastamiseks ei valitud. See lihtsustab nende juurdepääsu täiendavatele avaliku ja erasektori toetusvõimalustele.

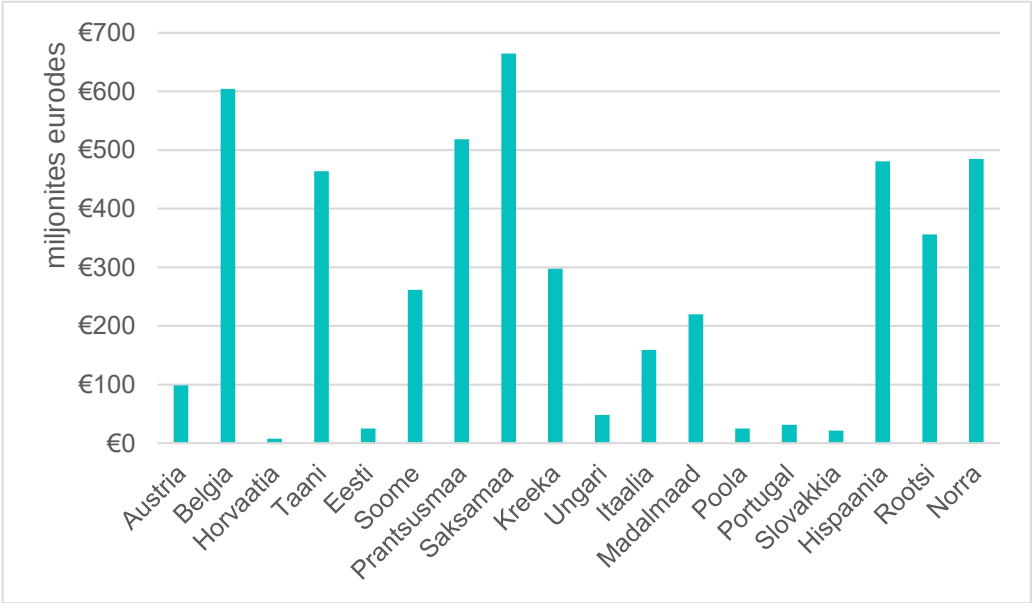

Joonis 1. Projektidele antud toetuse summa ja esialgne eelarve teemade kaupa (IF23 NZT)[8]

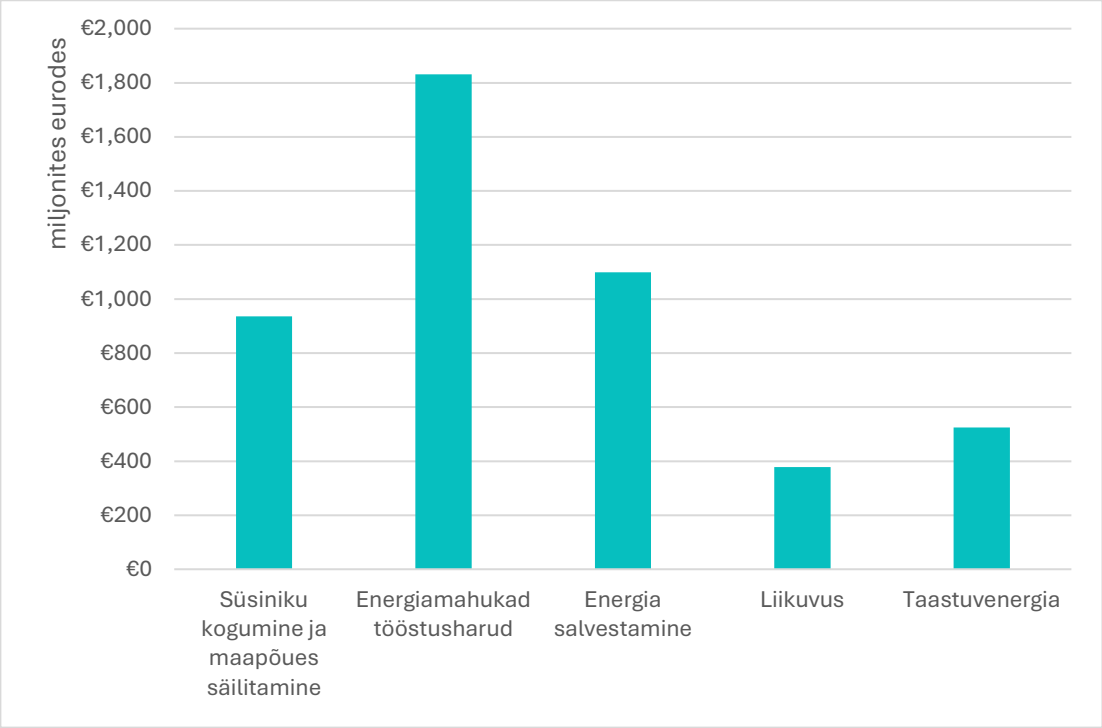
[8] Innovatsioonifondi meetmete rahastamist käsitleva komisjoni otsuse artikli 3 kohaselt on maksimaalset toetust lubatud suurendada kuni 20 %. Seda kasutati, kuna konkursile laekusid väga kvaliteetsed taotlused.

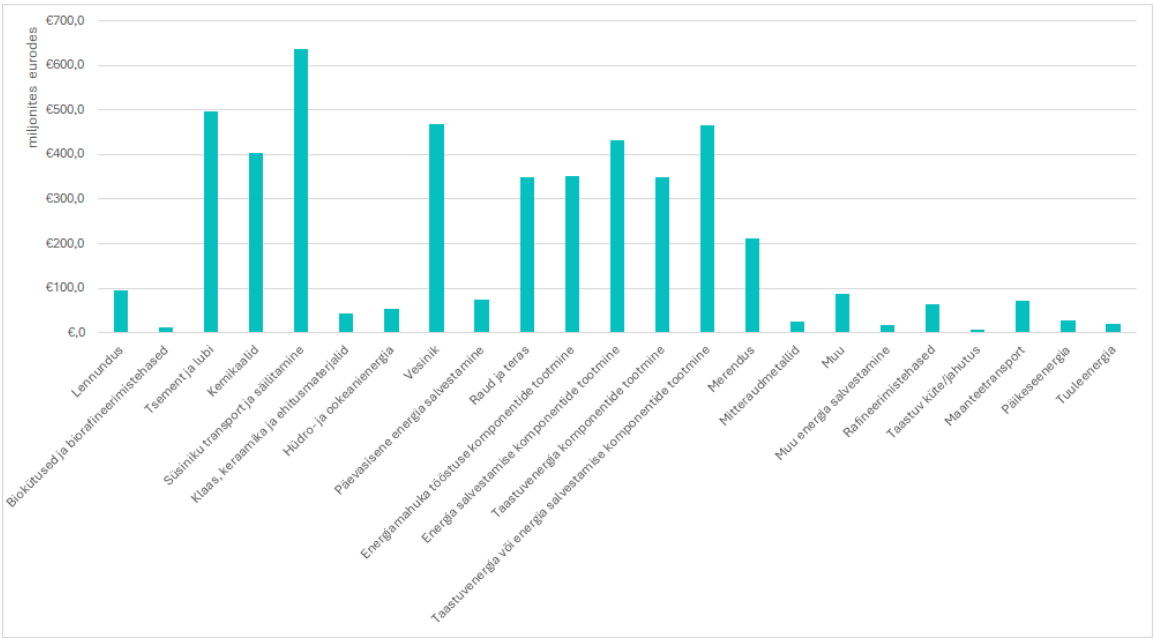
Joonis 2. Rahastamiseks valitud projektide arv esimese asukoha riigi järgi (IF23 NZT)

Joonis 3. Projektidele eraldatud toetuse summa esimese asukoha riigi järgi (IF23 NZT)

Joonis 4. Toetuse summa projektikategooriate kaupa

Joonis 5. Toetuse summa projektisektorite kaupa

2.1.2. IF24 projektikonkursside käivitamine

3. detsembril 2024 kuulutas komisjon välja innovatsioonifondi 2024. aasta projektikonkursid, mille raames eraldati 4,6 miljardit eurot nullnetotehnoloogia, elektrisõidukite, akude tootmise ja taastuvallikatest toodetud vesiniku toetamiseks.

Kogueelarve jagati kolme projektikonkursi vahel:

(i) 2,4 miljardit eurot nullnetotehnoloogiale (IF24 NZT projektikonkurss),

(ii) 1 miljard eurot elektrisõidukite akude tootmiseks (IF24 akud),
(iii) 1,2 miljardit eurot taastuvallikatest vesiniku tootmiseks[9] (IF24 võistupakkumine).

Kõik kolm projektikonkurssi sisaldavad **uusi vastupidavuse kriteeriume**, et toetada kava „REPowerEU“ ja kaitsta ELi ühest tarnijast sõltuvusse sattumise eest.

IF24 NZT projektikonkursi eesmärk on toetada nii erineva suurusega süsinikuheite vähendamise projekte kui ka projekte, mis keskenduvad taastuvenergia, energia salvestamise, soojuspumpade ja vesiniku tootmise komponentide tootmisele. Projekte hinnatakse kasvuhoonegaaside heite vähendamise potentsiaali, innovaatilisuse, projekti valmidusastme, korratavuse ja kulutõhususe alusel. Riikidel oli ka esimest korda võimalik täiendada korrapäraste projektikonkursside kogueelarvet riiklike rahastamiskavadega, mis on ette nähtud süsinikuheite vähendamise ja puhta energia tootmise projektidele[10]. See uus võimalus ehk „**toetused kui teenus**“ võimaldab abikõlblikel riikidel kasutada innovatsioonifondi hindamisprotsessi ja lihtsustada riigiabi heakskiitmise protsessi.

IF24 akude projektikonkurss on uus. Selle eesmärk on tugevdada ELi akutööstust, toetades projekte, mis toodavad elektrisõidukitele innovaatilisi akusid. Valitud projektid toetavad **ELi üleminekut puhtale, konkurentsivõimelisele ja vastupidavale tööstusbaasile**, vähendades sõltuvust impordist ja edendades puhta tehnoloogia arengut ja tööstuslikku juhtpositsiooni.

17.–18. detsembril 2024 korraldasid CINEA ja kliimameetmete peadirektoraat veebipõhised teabepäevad, et tutvustada kahe projektikonkursi peamisi aspekte ja toetuse andmise kriteeriume ning varasemate projektikonkursside käigus saadud kogemusi. Projektiarendajatel oli taotluse esitamiseks aega kuni 24. aprillini 2025. Edukad taotlejad allkirjastavad toetuslepingud 2026. aasta esimese kvartali jooksul.

IF24 võistupakkumist kirjeldatakse aruandes täpsemalt.

2.2. Võistupakkumised

2.2.1. IF23 võistupakkumise tulemused

19. veebruaril 2024 teatas CINEA, et IF23 võistupakkumisele oli laekunud 132 pakkumust 17 riigist[11]. Võistupakkumine oli 15 korda üle pakutud. Pakkumuste esitamise perioodil oli avatud infotelefon, mis vastas taotlejate esitatud 352 küsimusele.

Kõigi pakkumuste kokkuvõttes oli kavandatud elektrolüüserite koguvõimsus 8,5 gigavatti (GW). Kümne aasta jooksul võib sellega toota kokku 8,8 miljonit tonni taastuvallikatest toodetud vesinikku. See võib igal aastal katta peaaegu 10 % kava „REPowerEU“ ELi taastuvallikatest toodetud vesiniku tootmise 2030. aasta eesmärgist.

Esitatud pakkumused olid vahemikus 0,37 eurot kuni 4,50 eurot (hinna ülempiir) toodetud vesiniku kilogrammi kohta.

132 pakkumusest 119 olid toetuskõlblikud ja vastuvõetavad. Pärast nende hindamist järjestas CINEA heakskiidetud projektid pakkumishinna alusel.

[9] Muude kui bioloogilise päritoluga taastuvkütuste kategooria.

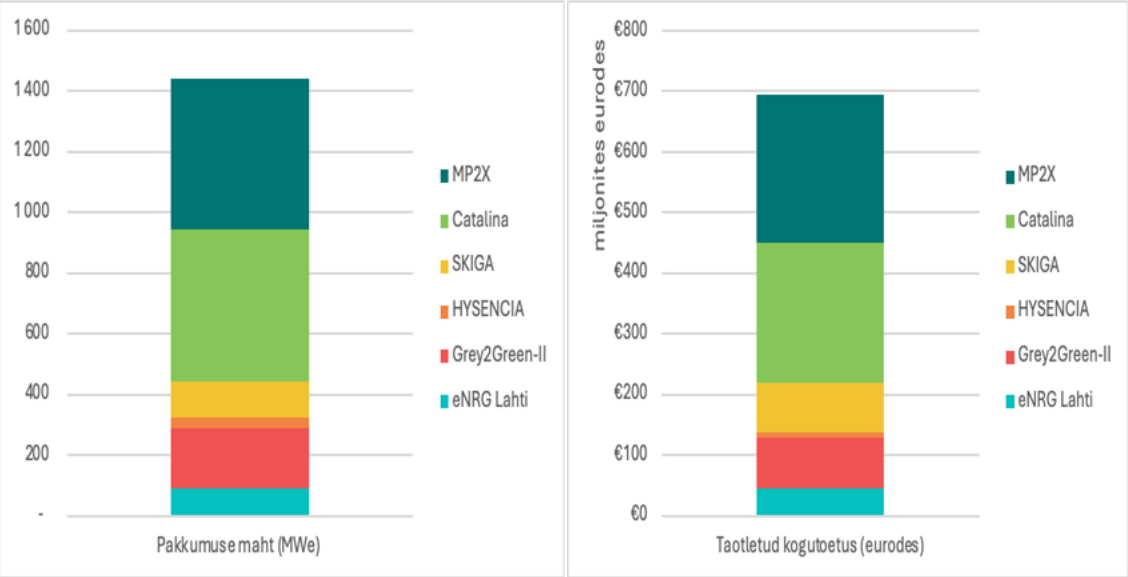
[10] Alates 2025. aastast on see toetused kui teenuse võimalus kättesaadav ka puhta tehnoloogia tootmise projektidele.

[11] IF23 võistupakkumine kuulutati välja 23. novembril 2023 ja selle eelarve oli 800 miljonit eurot. Pakkumuste esitamise tähtaeg oli 8. veebruar 2024.

30. aprilliks 2024 oli välja valitud seitse projekti, mis said innovatsioonifondi toetust ligi 720 miljonit eurot. Nad esitasid pakkumused hinnaga 0,37 eurot kuni 0,48 eurot taastuvallikatest toodetud vesiniku kilogrammi kohta.

7. oktoobriks 2024 oli seitsmest projektist kuue puhul toetusleping allkirjastanud. Projektid viiakse ellu neljas riigis[12]. Toetuse kogusumma on 695 miljonit eurot. Need projektid saavad 8–245 miljoni euro ulatuses toetust paigaldiste jaoks, mille elektrienergia tootmisvõimsus (MWe) on 35–500 MWe. Projektid saavad toetust ainult juhul, kui sertifitseeritud ja kontrollitud muud kui bioloogilise päritoluga rohevesinikku toodetakse kuni kümne aasta jooksul.

Väljavalitud projektidel on nüüd kuni viis aastat aega, et alustada taastuvallikatest vesiniku tootmist. Neil on potentsiaal toota oma esimese kümne tegevusaasta jooksul kuni 1,52 miljonit tonni muud kui bioloogilise päritoluga rohevesinikku, mis võimaldab ära hoida üle 10 miljoni CO_2 ekvivalenttonni heitkoguseid. Nende toodangut kasutatakse paljudes sektorites, näiteks merenduses, raskeveotranspordis, põllumajanduses ning e-metaani ja e-metanooli tootmises.

Joonis 6. IF23 võistupakkumisel edukaks osutunud ja toetuslepingu saanud kuue muude kui bioloogilise päritoluga taastuvkütuste tooteid käsitleva pakkumuse maht

2.2.2. IF24 võistupakkumise käivitamine

IF24 võistupakkumine, mis oli Euroopa vesinikupanga raames teine võistupakkumine, oli suunatud nii muu kui bioloogilise päritoluga rohevesiniku tootmise projektide toetamisele, sõltumata sektorist, kus seda vesinikku kasutatakse (1 miljard eurot), kui ka selliste projektide toetamisele, mille kasutajateks on merendussektori ettevõtted (200 miljonit eurot). Võrreldes IF23 võistupakkumisega suurendati võistupakkumise eelarvet 400 miljoni euro võrra.

Taotluse koostamiseks võivad projektiarendajad tutvuda projektikonkursi dokumentidega ning ELi rahastamis- ja hankeportaali jaotisega „Küsimused ja vastused“. Komisjon soovitas neil ka võimalikult kiiresti arutada finantsasutusega täitmistagatise üle, et suurendada oma eduvõimalusi. 10. detsembril 2024 korraldas CINEA veebipõhise teabepäeva, et tutvustada uue võistupakkumise peamisi aspekte ja toetuse andmise kriteeriume ning varasema võistupakkumise käigus saadud kogemusi. Pakkumuste esitamise tähtaeg oli 20. veebruar 2025. Edukad pakkujad allkirjastavad toetuslepingud üheksa kuu jooksul pärast projektikonkursi lõppemist.

[12] Hispaania, Portugal, Norra ja Soome.

2.2.3. Võistupakkumised kui teenus

IF23 võistupakkumise käigus pakkus komisjon esimest korda võimalust kasutada võistupakkumise kui teenuse süsteemi. See võimaldab abikõlblikel riikidel rahastada pakkujaid, keda eelarvepiirangute tõttu rahalise toetuse saamiseks ei valitud. Abikõlblikud riigid saavad seega kasu kogu ELi hõlmavast valikuprotsessist ja nad saavad kasutada riiklikke vahendeid oma territooriumil asuvate projektide toetamiseks, ilma et oleks vaja korraldada eraldi riiklikku võistupakkumist. See tagab riigiabi kiire ja sujuva heakskiitmise, vähendades halduskoormust ja kulusid kõikide osapoolte jaoks.

Saksamaa oli esimene riik, kes seda võimalust kasutas, eraldades oma eelarvest kuni 350 miljonit eurot riigis asuvatele toetuskõlblikele pakkumustele. See otsus kiideti heaks ELi riigiabi eeskirjade alusel 5. aprillil 2024[13].

18. novembril 2024 teatasid Hispaania, Leedu ja Austria, et osalevad IF24 võistupakkumisel, eraldades riiklikest vahenditest kuni 836 miljonit eurot oma riigi projektide toetamiseks.

ELi ühtse enampakkumisplatvormi kaudu vahendite kaasamine on tõhus viis võimaluste suurendamiseks ja tootmisharu kulude vähendamiseks. Need meetmed näitavad liikmesriikide võetud kohustust täita riiklikud ja ELi eesmärgid puhta energia kasutuselevõtu ja tööstuse süsinikuheite vähendamise toetamise valdkonnas.

2.3. Seosed teiste kavadega

2.3.1. Euroopa Investeerimispank (EIP)

2. mail 2024 teatas EIP, et toetab ligi 45 miljoni euro suuruse laenuga Baieris innovaatilise elektri- ja geotermilise kütteprojekti EAVOR LOOP käivitamist. Selle innovatsioonifondi teise suuremahulise projektikonkursi raames välja valitud projekti toetusleping allkirjastati juba 2023. aasta alguses. See otsus rõhutab fondi olulist rolli kliimaneutraalsuse ja energiajulgeoleku saavutamiseks vajaliku olulise skaleeritava tehnoloogia rahastamisel ja toetamisel.

3. detsembril 2024 teatasid komisjon ja EIP uuest partnerlusest, mille eesmärk on toetada investeeringuid ELi akutootmissektorisse. Selle partnerluse tulemusena eraldab fond programmile „InvestEU“ 200 miljoni euro suuruse lisatoetuse (laenutagatisena). See lisandub 1 miljardi eurole, mis on IF24 akude projektikonkursi tulemusena eraldatud elektrisõidukite akude tootmiseks. Uue partnerluse raames investeerib EIP veel 1,8 miljardit eurot laiemasse akude väärtusahelasse. Nende ühiste jõupingutuste tulemusena eraldatakse kokku 3 miljardit eurot avaliku sektori toetust konkurentsivõimelise ja kestliku Euroopa akutööstuse arendamiseks.

EIP vastutab ka projektiarendusabi eest, et hõlbustada juurdepääsu fondi ja muude ELi kavade, riiklike toetuste ja erasektori vahenditele. 2024. aastal allkirjastas ja rakendas EIP 23 projektiarendusabi lepingut. Kokku viidi lõpule 30 projektiarendusabi tegevust. Alates programmi algusest on sõlminud 62 projekti toetuslepingud, mis on ka rakendatud. Projektiarendusabi mõju on üha nähtavam. 2024. aastal said IF23 projektikonkursi raames toetust üheksa projekti, mis varem ei olnud edukad. Projektiarendusabi on laiendatud, et hõlmata ka neid projektiarendajaid, kes ei ole veel fondi poole pöördunud, ning taotlused esitatakse nüüd otse EIP-le.

Lisaks sellele, et EIP võimaldab projektiarendajatel oma projektitaotlusi täiustada, hõlbustab ta ka juurdepääsu muudele rahastamisvõimalustele. 2024. aastal said neli projekti toetust või eristaatuse riiklikul tasandil, Breakthrough Energy Catalyst valis kolm projekti toetuse/rahastuse saajaks või

[13] Vt Kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suunised.

energiaettevõtteks, üks projekt lisati ühist huvi pakkuvate projektide nimekirja ja teine STEPi märgisega projektide nimekirja.

2.3.2. Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm (STEP)

7. veebruaril 2024 käivitas komisjon Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi (STEP), mille eesmärk on suurendada ELi tööstuse konkurentsivõimet ja vähendada sõltuvust välistest teguritest. STEP võimendab mitme ELi rahastamisprogrammi, sealhulgas innovatsioonifondi rahalisi vahendeid. Platvorm kasutab kvaliteedimärgist, et muuta puhta ja ressursitõhusa ning süva- ja digitehnoloogia valdkonna paljulubavad projektid nähtavamaks.

2024. aasta oktoobris valis komisjon IF23 projektikonkursi raames välja 85 innovaatilist nullnetoprojekti, millele eraldati kokku 4,8 miljardit eurot toetusi. Kõigile projektidele anti STEPi märgis. Lisaks said märgise veel 64 rahastamata projekti, millest 39 puhul nõustuti, et komisjon avaldab nende projektide andmed.

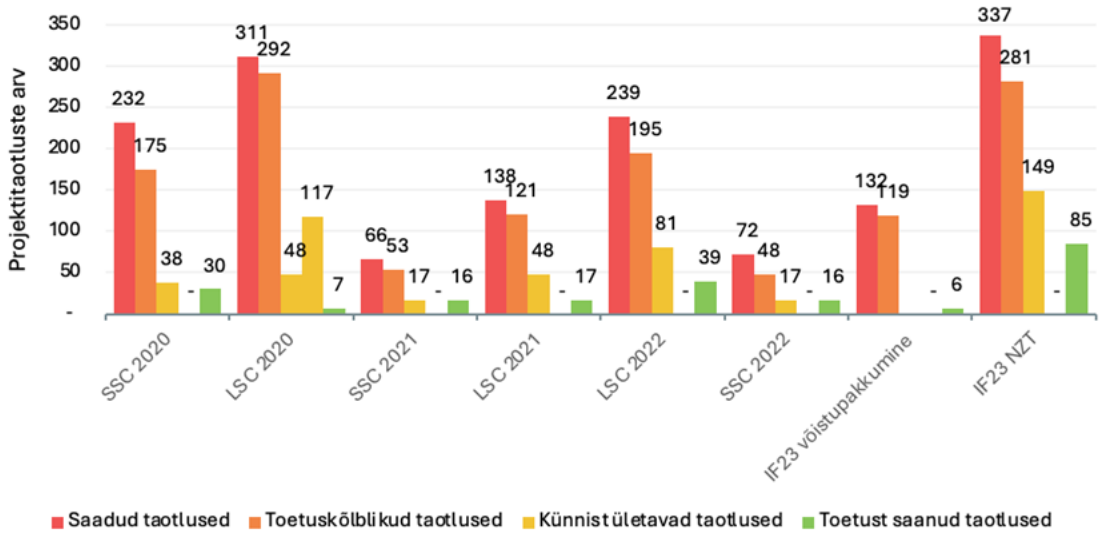
2024. aasta detsembris avaldati STEPi portaalis esimene loetelu projektidest, millele anti STEPi märgis. Komisjon reklaamib neid projekte aktiivselt avaliku sektori rahastamisasutuste (nt ühtekuuluvuspoliitika ning taaste- ja vastupidavuskavade korraldusasutused liikmesriikides) ja erainvestorite seas. STEPi märgis peaks eristava tunnusena aitama projektidel kaasata erasektori vahendeid.

3. INNOVATSIOONIFONDI PORTFELLI SEIS 2024. AASTAL

3.1. Ülevaade projektikonkursside tulemustest

Alates 2020. aastast on komisjon korraldanud kaheksa projektikonkurssi tavapäraste toetuste andmiseks ja kaks konkureerivat pakkumismenetlust (võistupakkumine)[14]. 2024. aasta lõpuks oli 131 projekti jaoks sõlmitud toetuslepingud kogusummas 7,4 miljardit eurot. Koostati lepingud veel 86 projekti jaoks. Kõik projektikonkursid olid üle pakutud, keskmine taotletud summa oli olemasolevast eelarvest üheksa korda suurem.

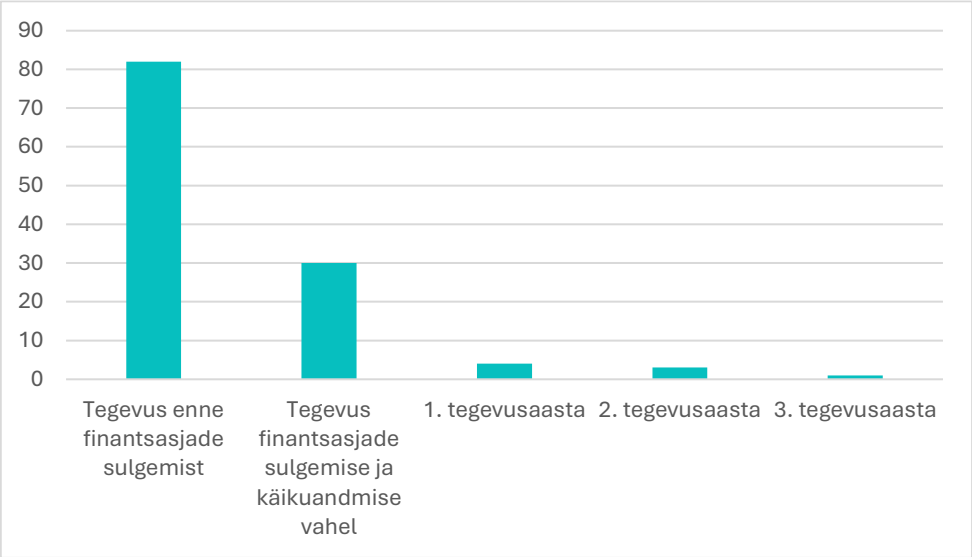
[14] IF24 projektikonkurss ja võistupakkumine olid avatud projektitaotluste esitamiseks kuni 31. detsembrini 2024.

Joonis 7. Projektikonkursil osalemise tulemuste jaotus[15]

3.2. Projektide valmidusaste, rakendamise seis ja probleemid

2024. aasta lõpuks oli kokku 36 projekti saavutanud „finantsasjade sulgemise“ vahe-eesmärgi. See vahe-eesmärk näitab, et projektid on saanud nii vajaliku rahastuse kui ka keskkonna- ja ehitusload. Neist 36 projektist seitse on jõudnud järgmise vahe-eesmärgini, milleks on CINEA poolt heaks kiidetud „kasutuselevõtt“. Samal ajal püüavad ülejäänud 82 aktiivset projekti saavutada „finantsasjade sulgemise“ staatuse. Tänaseks on eraldatud 306 miljonit eurot, mis on jaotunud 44 väljamakseid saanud projekti vahel järgmiselt.

Joonis 8. Projekti etapp

Lõpetamine

[15] Kuna võistupakkumise toetuskõlblikud projektid järjestatakse hinna järgi, ei ole „künnist ületavate“ projektide kategooria asjakohane.

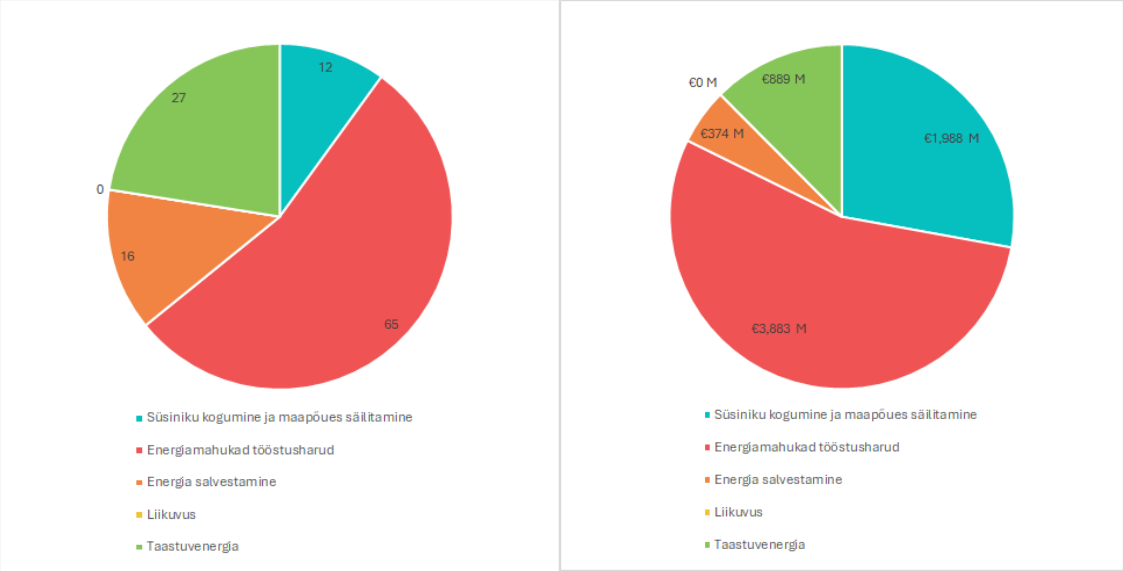
2024. aasta lõpuks oli lõpetatud kokku 11 projekti, neist üheksa lõpetati aasta jooksul. Samal ajal on käimas 120 projekti[16] (IF23 NZT projektide puhul ei olnud toetuslepinguid veel allkirjastatud).

Lõpetamise põhjusteks olid projekti kulude oluline ettenägematu suurenemine (viis projekti), projekti partneri taganemine (kaks projekti), lähteainete hinnatõus (üks projekt), võimatus leida sobivat ostjat (üks projekt), toetuslepingu kohustuste rikkumine (üks projekt) ja võimatus jõuda lõpliku investeerimisotsuseni (üks projekt).

3.3. Portfell sektorite kaupa

Fondi portfell[17] koosneb viiest kategooriast:

(i) süsiniku kogumine ja maapõues säilitamine,
(ii) energiamahukad tööstusharud,
(iii) energia salvestamine,
(iv) liikuvus
(v) taastuvenergia salvestamine.

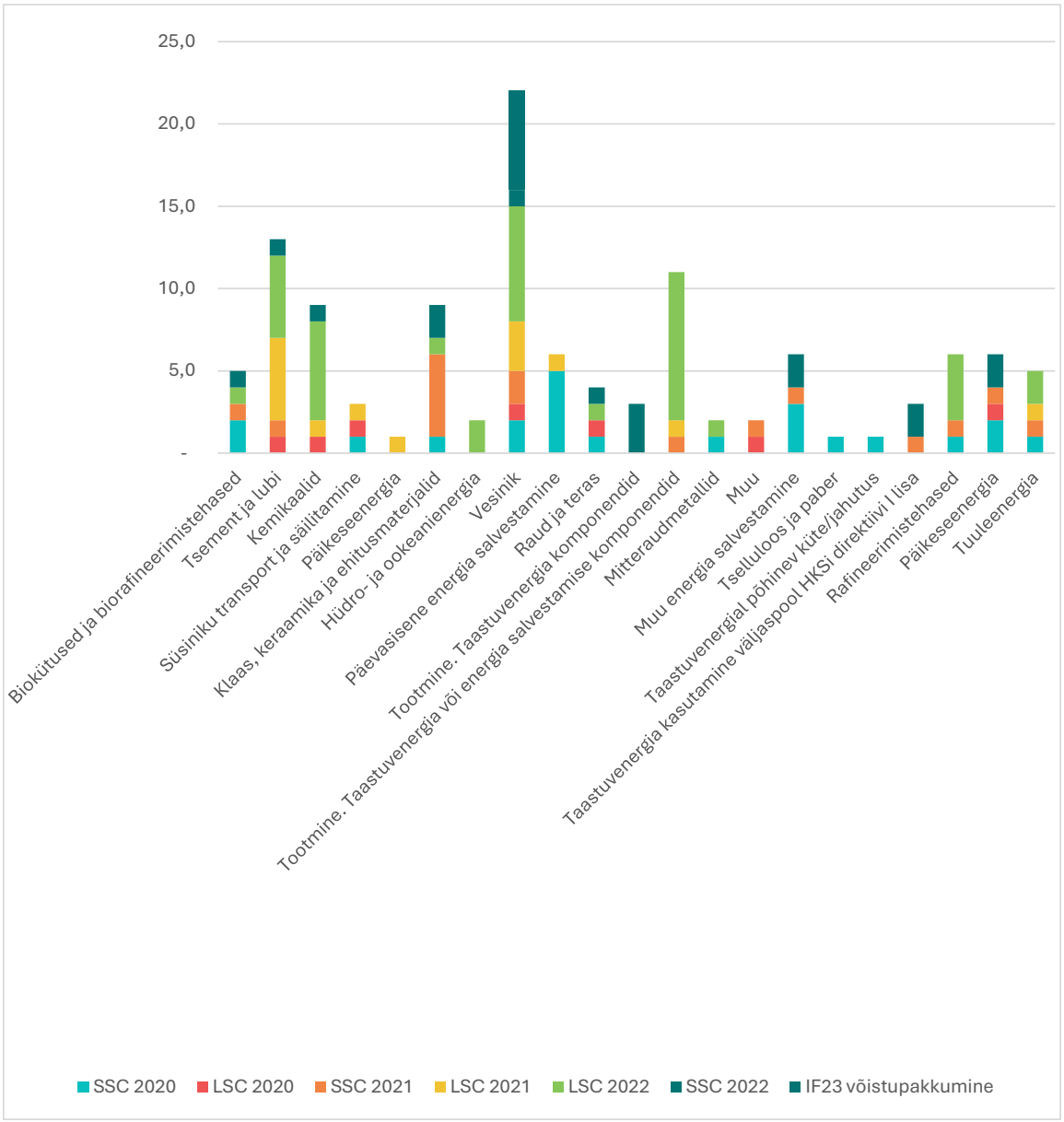
Joonis 9. Projektide jaotus kategooriate kaupa (projektide arv ja eraldatud rahalised vahendid)

Fondi portfellis on kõige enam esindatud järgmised sektorid: „vesinik“ (22 projekti), „tsement ja lubi“ (13 projekti) ning „taastuvenergia või energia salvestamise komponentide tootmine“ (11 projekti). Enim rahalisi vahendeid (1,9 miljardit eurot) saab endiselt sektor „tsement ja lubi“, kuna tsemendi- ja lubjaprojektid, mis hõlmavad üldjuhul ka süsiniku kogumise ja maapõues säilitamise tehnoloogiat, nõuavad märkimisväärseid investeeringuid. Suuruselt teise toetuse (1,4 miljardit eurot) sai sektor „vesinik“, kuna vesinik on sektoritevaheline investeering, mis toetab süsinikuheite

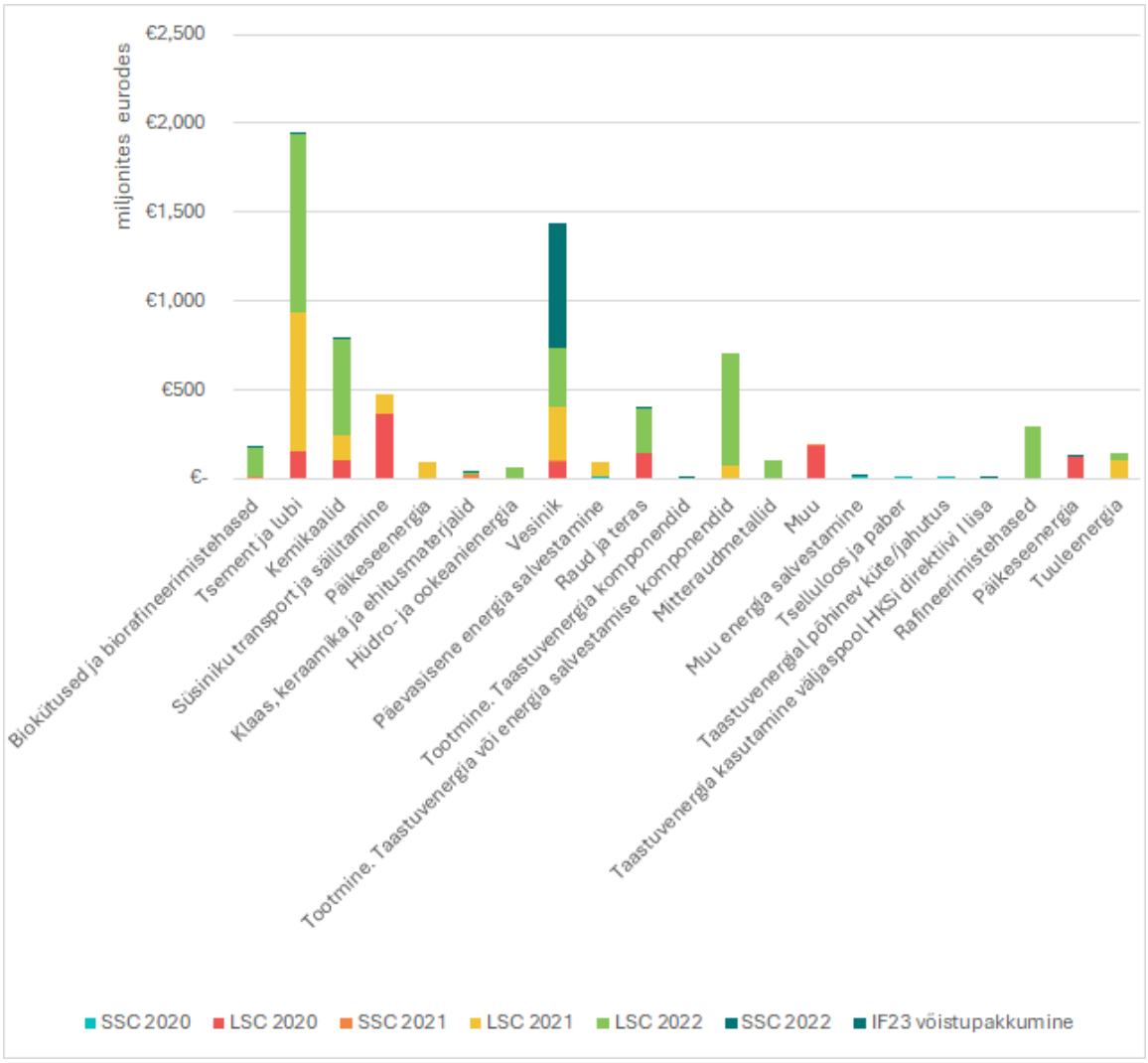
[16] „Käimasolevad projektid“ on allkirjastatud toetuslepinguga projektid, mis on alanud, kuid mida ei ole veel lõpetatud.

[17] Kõik portfelli analüüsid põhinevad projektidel, mis on aktiivsed (ei ole lõpetatud) ja mille kohta on 31. detsembri 2024. aasta seisuga sõlmitud toetuslepingud. Seega on kaasatud kuus seitsmest IF23 võistupakkumise vesinikuprojektist, kuid samal ajal ei olnud portfellis ühtegi IF23 NZT projektikonkursi projekti.

vähendamist eri sektorites, sealhulgas lennunduses ja merenduses (sünteetiliste kütuste abil), energiamahukates tööstusharudes (fossiilkütuste asendamisega erinevates protsessides, sh terasetootmises ja soojuse tootmises) ning elektritootmises (energia pikaajalise salvestamisega). Investeeringud on mahukad ka keemiatööstuses (790 miljonit eurot) ja rafineerimistehastes (290 miljonit eurot), kus on käimas mitmesugused projektid, mille eesmärk on asendada fossiilkütused peamiste toodetega, nagu plast, biokütused, metanool, ammoniaak ja orgaanilised kemikaalid.

Joonis 10. Projektide arv sektorite kaupa

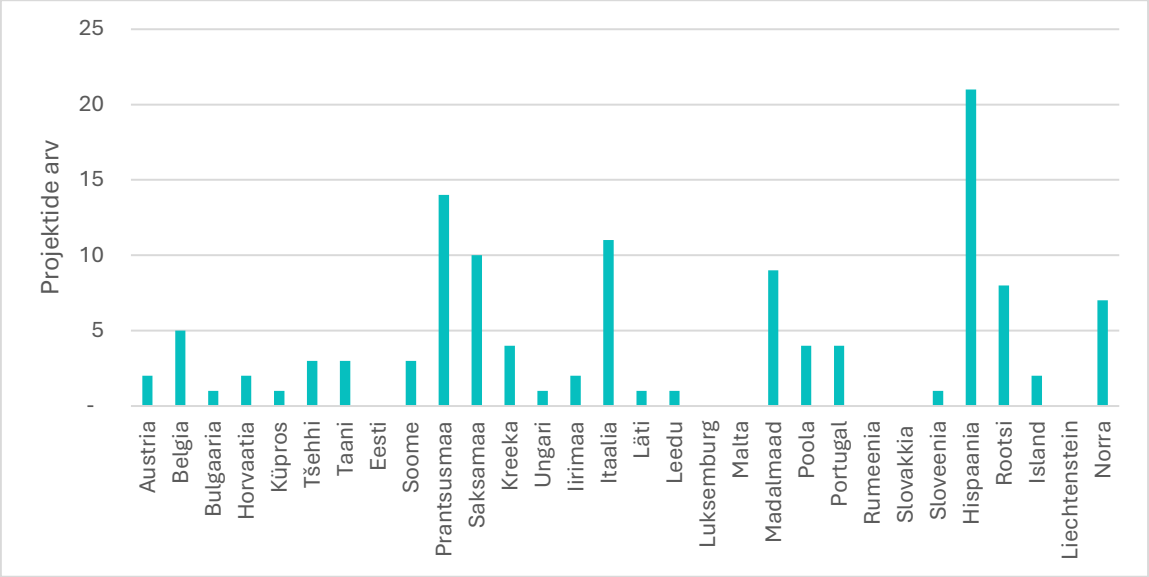

Joonis 11. Rahastamine sektorite kaupa

3.4. Geograafiline tasakaal

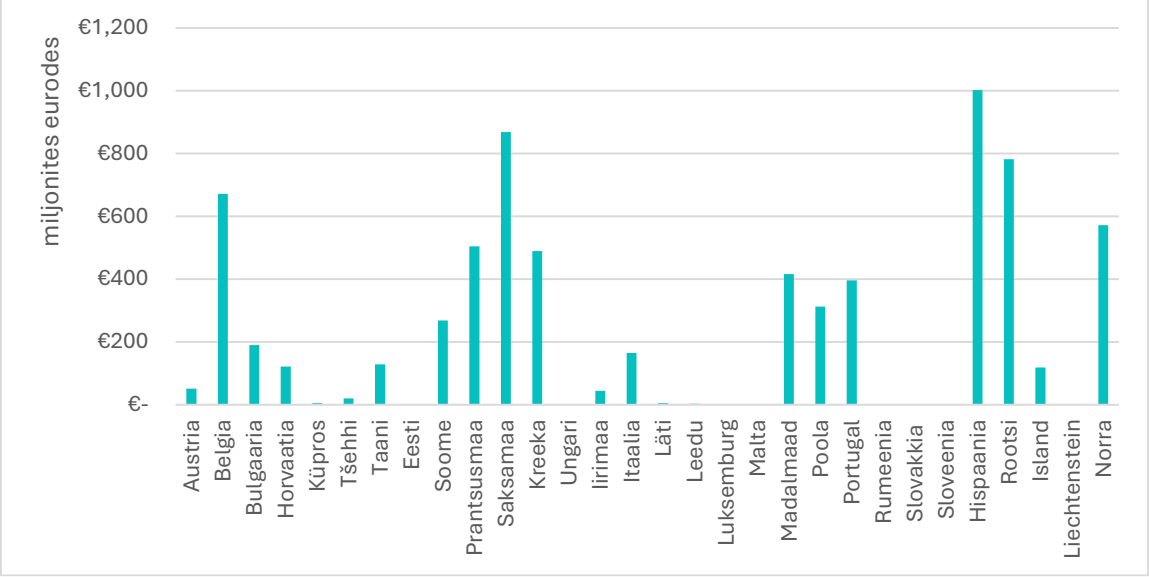
2024. aasta lõpuks olid 30 abikõlblikust ELi ja EMP riigist 24 allkirjastanud toetuslepingu vähemalt ühe innovatsioonifondi projekti jaoks, kusjuures 14 riigis oli käimas vähemalt kolm projekti. Kõige rohkem projekte on Hispaanias (21), Prantsusmaal (14), Itaalias (11), Saksamaal (10) ja Madalmaades (9). IF23 tulemustega suureneb innovatsioonifondi portfellis vähemalt ühe projektiga riikide arv 26ni, sest rahalised vahendid eraldati nii Eesti kui ka Slovakkia projektile.

Ülejäänud riikides rahastati vähe projekte peamiselt seetõttu, et nendest riikidest saadi vähe projektitaotlusi. Kuni IF23 projektikonkursini (kaasa arvatud) olid taotlejad esitanud Rumeenias seitset, Luksemburgis kaks ja Maltal ühe vastuvõetava projekti. Liechtensteinist taotlusi ei esitatud.

Joonis 12. Projektide arv esimese asukoha riigi järgi[18]

Rahastamise alusel on suurima osa innovatsioonifondi toetusest saanud Hispaania (1,0 miljardit eurot), Saksamaa (867 miljonit eurot), Rootsi (782 miljonit eurot), Belgia (671 miljonit eurot) ja Norra (572 miljonit eurot). Rahastamise ja projektide arvu erinevus tuleneb asjaolust, et keskmine projekti maht on suurem sellistes riikides nagu Belgia, Norra ja Rootsi, kus on suurem osakaal energiamahukatel tööstusprojektidel, nagu rohelise terase ning süsiniku kogumise ja maapõues säilitamise projektid, mis nõuavad tavaliselt suuremaid ja kapitalimahukamaid investeeringuid.

Joonis 13. Rahastamine riikide kaupa

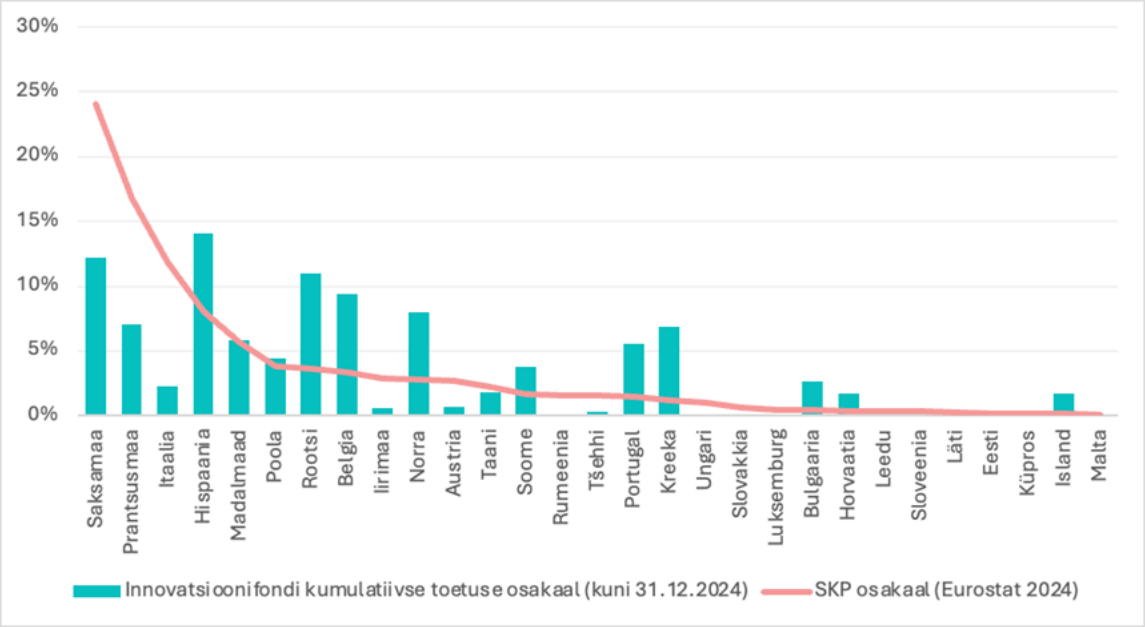
Loomulikult mõjutavad riigile antava toetuse geograafilist jaotust mitmesugused tegurid. Need võivad hõlmata riigi esitatud projektitaotluste arvu, riigi majanduse suurust, toetuskõlblike tööstustegevuste arvu, liikmesriikide poolt projektitaotluste koostamisel osalevatele üksustele antavat toetust, kaasrahastamise kättesaadavust jne. Võistupakkumise projektide puhul on oluline

[18] Projektide asukohad põhinevad projekti peamisel asukohal. Abisaavat riiki ei ole arvesse võetud.

ka elektri hind. Projektid saavad innovatsioonifondist toetust ainult tipptaseme alusel. Projektide valimisel võetakse geograafilist tasakaalu arvesse üksnes piiratud ulatuses[19].

Selleks et selgitada riikide saadud vahendite osakaalu võrreldes nende majanduse suurusega ja asjaomaste tööstusharude olemasoluga, on allpool esitatud võrdlus SKP ja HKSi heitkoguste osakaalu vahel.

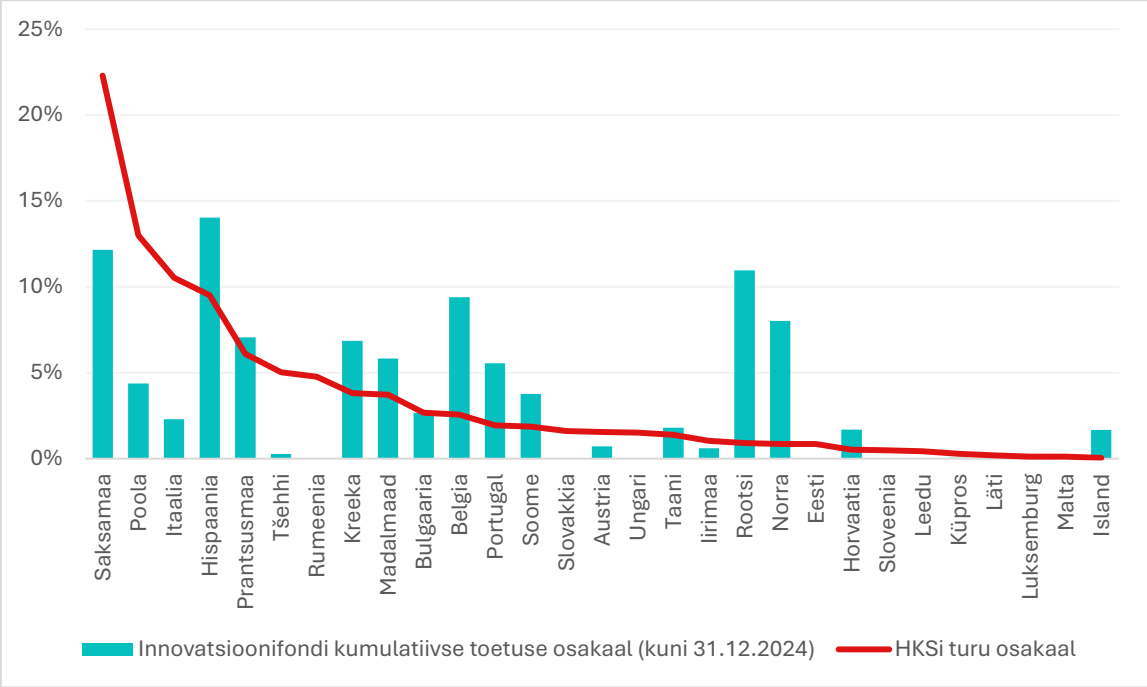
On näha, et sellised suured riigid nagu Saksamaa, Prantsusmaa ja Itaalia on nii oma HKSi heitkoguste osakaalu kui ka SKP poolest suhteliselt alaesindatud. Saksamaa ja Prantsusmaa puhul peaks IF23 NZT projektikonkursi tulemustega olukord paranema, kuna Saksamaa projektidele eraldatakse 664 miljonit eurot ja Prantsusmaa projektidele 518 miljonit eurot. Riigid, mis on nii oma HKSi heitkoguste osakaalu kui ka SKP suurusega võrreldes rohkem esindatud, on Belgia, Norra, Hispaania ja Rootsi.

Joonis 14. Geograafiline jaotus SKP osakaalu[20] ja innovatsioonifondi rahastamise osakaalu järgi

[19] Tavapärast toetuste andmiseks korraldatud projektikonkursil eelistatakse sama punktisummaga projektide järjestamisel projektitaotlusi riikidest, kus on vähem kõrge punktisummaga projektitaotlusi.

[20] Sisemajanduse koguprodukt 2024. aasta turuhindades (Eurostat 2025).

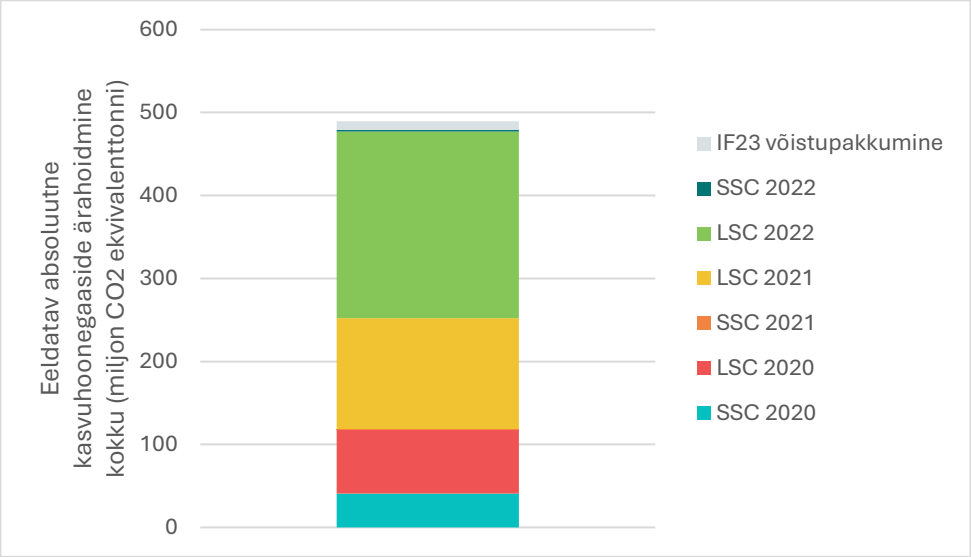
Joonis 15. Geograafiline jaotus HKSi heitkoguste osakaalu[21] ja innovatsioonifondi rahastamise osakaalu järgi

Innovatsioonifond on kehtestanud mitu mehhanismi, et aidata kõikidel liikmesriikidel ja EMP riikidel esitada kvaliteetseid projektitaotlusi innovatsioonifondi toetuse saamiseks. Need hõlmavad riiklike kontaktpunktide toetamist kõigis liikmesriikides, tehnilise abi osutamist madala osalusmääraga riikidele ja projektiarendusabi andmist konkreetsete geograafiliste peamiste tulemusnäitajatega.

3.5. Kasvuhoonegaaside heite ärahoidmine

Innovatsioonifondi 2024. aasta portfelli 120 projektiga hoitakse nende tegevuse esimese kümne aasta jooksul eeldatavasti ära kokku 489 miljonit CO_2 ekvivalenttonni, mis tähendab keskmiselt 69 euro suurust toetust iga välditud kilogrammi CO_2 ekvivalendi kohta.

[21] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32020D2166.

Joonis 16. Eeldatav kasvuhoonegaaside heite ärahoidmine projektikonkursi kohta

4. TEAVITAMINE JA NÄHTAVUSE SUURENDAMINE

4.1. Riiklike kontaktpunktide võrgustik

Fond toetab aktiivselt riiklikke asutusi ja annab tagasisidet, osaledes riiklikel teabepäevadel ja kohalikes teavitustegevustes. Liikmesriikidele antava tehnilise abi raames on korraldatud koolitusi kõikidele fondi riiklikele kontaktpunktidele. Lisaks anti riiklikele kontaktpunktidele kohaliku teavitustegevuse ja suhtlemise hõlbustamiseks teabematerjalid kohalikes keeltes. 2024. aastal toimus viis koolitust, mis käsitlesid selliseid teemasid nagu kommunikatsioonistrateegiad, taastuvallikatest toodetud vesiniku võistupakkumise mehhanism ja fondi toetuste kombineerimine teiste ELi ja riiklike rahastamisallikatega. Korraldatud on korrapäraseid arenguarutelusid, et hoida riiklikke kontaktpunkte kursis viimaste poliitiliste arengusuundumustega. See töö jätkub 2025. aastal uue lepingu alusel, mille eesmärk on tugevdada riiklike kontaktpunktide rolli fondi tutvustamisel kohalikul tasandil ja taotlejate päringute tõhusal käsitlemisel.

4.2. Innovatsioonifondi eksperdirühm ja sidusrühmade kaasamine

Komisjon korraldas 2024. aastal kaks fondi eksperdirühma koosolekut: 27. juunil ja 14. novembril 2024[22]. Koosolekutel tutvustati IF23 võistupakkumise ja IF23 projektikonkursi tulemusi ning sidusrühmadega peetud konsultatsioonide tulemusi seoses eelseisva innovatsioonifondi 2024. aasta projektikonkursiga. Arutati ka 2024. aasta taastuvallikatest toodetud vesiniku võistupakkumise (IF24 võistupakkumine) tingimusi ja võistupakkumist kui teenust. Samuti tutvustati eelseisvate 2024. aasta projektikonkursside „Nullnetotehnoloogia“ (IF24 projektikonkurss) ja „Elektrisõidukite akude tootmine“ (IF24 akud) olulisemaid punkte. Koosolekute eesmärk oli tutvustada fondi viimaseid arengusuundumusi ning koguda abikõlblikelt riikidelt ja tööstuse esindajatelt tagasisidet fondi tulevaste suundade kohta.

[22] Nende koosolekute protokollid on kättesaadavad järgmisel aadressil: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-funding-climate-action/innovation-fund/innovation-fund-expert-group_et.

4.3. Teadmiste jagamine

Teadmiste jagamise eesmärk on jagada projektiarendajate, investorite, ametiasutuste ja üldsusega kogemusi ja poliitilist tagasisidet, mis on saadud esmakordselt kasutatava tehnoloogia rakendamisel. 2024. aastal korraldati kolm spetsiaalset suletud teadmiste jagamise üritust, mis keskendusid erinevatele tehnoloogia arengusuundadele. Esimene, mis toimus 21. märtsil 2024, keskendus taastuvenergia väärtusahelale, andes poliitilist tagasisidet kohalikele, piirkondlikele, riiklikele ja ELi ametiasutustele. 2024. aasta oktoobris toimunud süsiniku kogumise ja maapõues säilitamise teemaline teine seminar tõi kokku innovatsioonifondi toetatavad süsiniku kogumise projektid, potentsiaalsed süsiniku säilitamise ettevõtjad ning liikmesriikide ja Euroopa Komisjoni esindajad. Vesinikuprojekti seminar keskendus projektide peamistele kogemustele alates lubade saamisest kuni ehitamiseni. Teadmiste jagamise tegevuste kokkuvõte on esitatud innovatsioonifondi iga-aastases teadmiste jagamise aruandes.

11. aprillil 2024 korraldasid komisjon ja CINEA neljanda puhta tehnoloogia alase konverentsi. Osalejad uurisid võimalusi, kuidas tugevdada Euroopa puhta tehnoloogia seadmete ja nende komponentide tootmist taastuvenergia ja energia salvestamise valdkonnas. Konverentsi avas komisjoni asepresident Maroš Šefčovič, kes rõhutas puhta tehnoloogia tootmise tähtsust Euroopa jaoks. Mitu projekti tutvustasid konkreetseid meetmeid ja lahendusi, mille eesmärk on toetada Euroopa üleminekut kliimaneutraalsusele. Konverents lõppes aruteluga puhta tehnoloogia tootmisse investeerimise soodustamise üle. Üritus tõi kokku mitmekesise publiku, sealhulgas poliitikakujundajad, investorid, tööstusharu juhid ja muud sidusrühmad, kes suurendasid avaliku ja erasektori rahastajate teadlikkust innovatsioonifondi pakutavatest paljudest ärivõimalustest. Kokku oli üritusel kohal 400 osalejat ja ligi 900 osalejat jälgis üritust otseülekandes, mis näitab ürituse laiaulatuslikku mõju.

4.4. Edulood

2024. aastal koostasid kliimameetmete peadirektoraat ja CINEA seitse projektilugu, mis on olulised teavitamisvahendid, selgitades keerukaid tehnoloogialahendusi ELi elanikele arusaadaval viisil. Nendel lugudel on oluline roll teadlikkuse tõstmisel ELi kliimamuutustega võitlemise algatustest, rõhutades ELi HKSi ja fondi konkreetset mõju ning teavitades kohalikke kogukondi piirkondlikest projektidest, et edendada omanikutunnet ja uhkust. Lisaks suurendavad projektilood nähtavust, pakkudes projektidele võimalusi potentsiaalsete investorite ja sidusrühmade ligimeelitamiseks ning kohalike elanike toetuse võitmiseks. Need lood avaldatakse kliimameetmete peadirektoraadi veebisaidil ja neid jagatakse meie sotsiaalmeedia platvormidel, mis võimaldab meil jõuda suurema hulga inimesteni.

5. KOKKUVÕTE

2024. aastal tugevdas innovatsioonifond veelgi oma rolli ELi kliimaneutraalsusele ülemineku keskse vahendina. Eraldades 2024. aasta lõpuks 11,2 miljardit eurot[23] esmakordselt kasutusele võetava tehnoloogia rakendamiseks, selle turule toomiseks ja rohkem väljakujunenud tehnoloogia edendamiseks, tugevdades sidemeid teiste ELi programmide ja finantsasutustega ning jagades laialdaselt protsessi käigus omandatud teadmisi, on innovatsioonifond oluliselt kaasa aidanud Euroopa tööstuse kulutõhusale süsinikuheite vähendamisele ning suurendanud ühtlasi tööstuse konkurentsivõimet ja energiajulgeolekut. Asjaolu, et projektikonkursid ja võistupakkumised on

[23] Hõlmab juba käimasolevaid projekte, mille jaoks on juba allkirjastatud toetusleping, ja IF23 projektikonkursil välja valitud projekte, mille jaoks ei ole toetuslepingut veel allkirjastatud.

endiselt üle pakutud, rõhutab avaliku sektori toetuse vajadust ja näitab fondi olulisust, et Euroopast saaks 2050. aastaks esimene kliimaneutraalne kontinent.

Innovatsioonifond on endiselt väga oluline puhta tööstuse kokkuleppe eesmärkide edendamisel ning ELi kestliku heaolu ja konkurentsivõime kava rakendamisel. Kuigi hädavajalike süsinikuheite vähendamise lahenduste väljatöötamiseks on olemas selged võimalused, on siiski veel palju takistusi, mis tuleb ületada. Selleks et aidata innovaatilisi projekte edukamaks muuta ja soodustada projektitaotluste esitamist kõikides liikmesriikides, tugevdab innovatsioonifond oma vahendeid projekti arendamise etapis algtoetuse andmiseks. Eelkõige projektiarendusabi ja riiklike kontaktpunktide toetamine võivad veelgi parandada geograafilist ja sektoritevahelist tasakaalu. Innovatsioonifondi „teenusena“ pakutavad funktsioonid võivad aga suurendada fondi mõju, vähendades samal ajal nii taotlejate kui ka riiklike haldusasutuste halduskoormust.

Innovatsioonifondi dünaamiline portfell sisaldab juba 199 aktiivset projekti, mis on välja valitud 26 riigis, ning see kasvab üha kiiremini. 2024. aasta oktoobris teatati, et IF23 nullnetotehnoloogia projektikonkursi raames valiti välja veel 85 projekti 18 riigist. 2024. aasta lõpus algatatud 4,6 miljardi euro suuruse nullnetotehnoloogia, akude tootmise ja taastuvallikatest toodetud vesiniku projektikonkursiga jätkab fond oma rolli tugevdamist tööstuse süsinikuheite vähendamise kiirendamisel ja strateegilise puhta tehnoloogia edendamisel kogu ELis.